

Ayakkabıların altındaki deliğin inanılmaz tesadüfü

**MURAT
BARDAKÇI**

mbardakci@sabah.com.tr
Fax: (212) 227 61 24

Hrant Dink'i, ensesinden iki kurşunla vurarak katlettiler. Fotoğraflardan, yerde kanlar içerisinde yatan Dink'in ayakkabısının lastik tabanının çatlamış olduğu açık görünüyordu.

Herşeye rağmen Türkiye'de kalmakta, burada yaşamakta kararlı olan Dink, isteseydi dışarıya gidip kendine bambaşka bir hayat kurar, bir eli yağda öteki balda yaşar, ağırlığınca altınla tartılırdı. Üstelik ayakkabıları daha yeni ve tabanları daha sağlam olurdu.

Ama o burada kalmayı tercih etti, zira bu toprağın çocuğuydu.

Ben, üzerinden uzun seneler bile geçse, Hrant Dink cinayetinin öncelikle iki unsurunu hatırlayacağım: Maktulün ensesinden vurulmasını ve ayakkabısının tabanının çatlak olmasını...

Bu iki unsur, aslında 80 küsur seneden buyana devam eden Ermeni meselesinin ayrılmaz parçasıdır, ilk cinayet ile son cinayetin de aynı kökten olduğunu göstermektedir.

Hrant Dink'in ensesinden vurulması ve ayakkabısının tabanındaki çatlak, bana bundan 86 sene önce Berlin'de işlenen bir başka cinayeti hatırlattı: Sadrazam Talât Paşa'nın katledilmesini... Paşa, 1921'in 15 Mart sabahı Berlin'de Sogomon Tehliryan adında bir terorist tarafından ensesinden vurulmuştu ve maktulün kimliği tabanı delik ayakkabılarından anlaşılmıştı. Şimdi bu yazdıklarımı okuyup "Talât'a karşılık Hrant" gibisinden abuk sabuk bir kıyaslamaya gittiğimi zannetmeyin. Berlin'de 1921'de Sogomon Tehliryan tarafından sıkılan ilk kurşun bugüne kadar devam eden bir nefretin nasıl ilk ateşleyicisi olmuşsa, tarafları anlayış çizgisine çekmeye çalışan Hrant Dink'e sıkılan kurşunlar da aynı nefreti kat kat arttırma görevi görmüştür. Dolayısıyla Talât Paşa'yı katleden Sogomon Tehliryan ile Hrant Dink'i vuran cani arasında hiçbir fark yoktur.

tan cesedin ayakkabılarının delik tabanlarını görünce katledilen kişinin Paşa olduğunu anlamış, cinayet mahallinden kaçmak üzere olan katili de, Paşa'nın yerdeki bulunan bastonuyla döverek bir hayli hırpalamıştı.

Tehliryan, cinayetten birkaç gün sonra Berlin'deki Charlottenburg Mahkemesi'nde hakim karşısına çıkartıldı. Ama duruşmalar katilin değil, Türkiye'nin yargılandığı bir havaya büründü ve Tehliryan çok kısa bir yargılamadan sonra beraat etti!

Karakoldaki ifadesinde "Paşa'yı niçin arkadan vurduğum" sorulduğunda "Öldürmeye daha önce birkaç defa teşebbüs edip önüne çıkmıştım. Ama öyle bir bakışı vardı ki, silâhımı çekemedim. Sonra da arkasından vurdum" demişti.

Şimdi bu yazdıklarımı okuyup da "Paşa'ya karşılık Hrant" gibisinden abuk sabuk bir kıyaslamaya gittiğimi zannetmeyin. Sadece, 80 küsur seneden buyana devam eden bu

İKTİDAR GÜNLERİNDE

Talât Paşa, Birinci Dünya Savaşı yıllarındaki sadrazamlığı sırasında, Almanya'dan getirilen bir tabancayı deniyor.

Talât Paşa ve eşi Hayriye Talât Hanım 1921'de Berlin'de, cinayetten birkaç hafta önce.

Bana sataşmayı

hırakın ve önce ödün

...rulmasını ve ayakkabısının tabanının çatlak olmasını...

Bu iki unsur, aslında 80 küsur seneden buyana devam eden Ermeni meselesinin ayrılmaz parçasıdır, ilk cinayet ile son cinayetin de ortak noktasıdır ve hangi millete mensup bulunursa bulunsun, katilin hep aynı olduğunu göstermektedir.

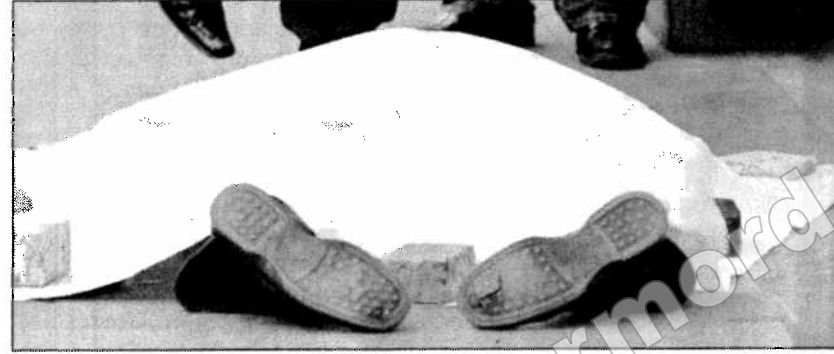
İlk cinayet bundan 86 sene önce, 1921'de işlenmişti; o zamanki kurban Sadrazam Mehmed Talât Paşa idi ve Talat Paşa ile son kurban Hrant Dink'in katledilmeleri arasında büyük bir benzerliğin vârolduğu pek farkedilmedi: İkisi de enselerinden vurulmuşlardı ve vuruldukları sırada her ikisinin de ayakkabılarının tabanı delikti. Biri imparatorluğun bir zamanlar en güçlü adamıydı, diğeri istediği an büyük refaha kvuşabilecek bir çizgideydi ama kendilerini mali bakımdan rahata erdirecek yolu seçmemiş, altı delik yahut tabanının lâstığı çatlamaş ayakkabılarla yaşamayı tercih etmişlerdi.

Birinci Dünya Savaşı sonrasında Ermeni diayporası tarafından "1915 olaylarının mimarı" ve "en büyük düşman" ilân edilen Talât Paşa, Hrant Dink gibi sokak ortasında katledilmişti. Paşa, 1921'in 15 Mart sabahı sürgünde yaşadığı Berlin'in Charlottenburg Caddesi'nde evinin hemen ilerisinde Sogomon Tehliryan adında bir terorist tarafından ensesinden vuruldu. Yerde kanlar içerisinde yatan cesedini ilk gören Türk, cinayetten birkaç saniye sonra oradan tesadüfen geçmekte olan bir delikanlıydı: İttihat ve Terakki Partisi'nin uzun seneler kâtib-i umumisi yani genel sekreteri ve Talât Paşa'nın da çok yakın mesai arkadaşı olan Midhat Şükrü Bey'in (Bleda) oğlu Turgut. Turgut Bleda, yerde ya-

dum" demişti.

Şimdi bu yazdıklarımı okuyup da "Paşa'ya karşılık Hrant" gibisinden abuk sabuk bir kıyaslamaya gittiğimi zannetmeyin. Sadece, 80 küsur seneden buyana devam eden bu kanlı hesaplaşmanın ilk ve son kurbanları arasında varolan bir benzerliğe, menfaat kavramından nasıl uzak durduklarını ifadeye çalıştım o kadar...

Berlin'de 1921'de Sogomon Tehliryan tarafından sıkılan ilk kurşun bugüne kadar devam eden bir nefretin nasıl ilk ateşleyicisi olmuşsa, tarafları anlayış çizgisine çekmeye çalışan Hrant Dink'e sıkılan kurşunlar da aynı nefreti kat kat arttırma görevi görmüştür. Dolayısıyla Talât Paşa'yı katleden Sogomon Tehliryan ile Hrant Dink'i vuran cani arasında hiçbir fark yoktur.

EAİMLÜAELMTM

Hrant Dink isteseydi Türyiye'yi terkeder, gittiği yerde el üstünde tutulur, bir eli yağda, öbür eli balda bir hayat sürer ve tabanı çatlamaş bu ayakkabıyı giyemezdi. Koskoca bir imparatorluğun sadrazamı olan Talât Paşa'nın katledildiği gün giydiği ayakkabılarının altı delikti.

KATILI BIRAKTILAR

Talât Paşa'nın katili Sogomon Tehliryan, çok kısa bir yargılamadan sonra beraat etmişti.

Ensesinden vurulan ilk kurbanın eşi, tattığı acıyı anlatıyor

62 YIL SONRA

Talât Paşa'nın eşi Hayriye Talât Hanım cinayetten 62 yıl yaşadı ve 1983'te vefat etti.

SADRAZAM Talât Paşa'nın eşi Hayriye Talât Hanım, kocası katledildiğinde 26 yaşındaydı ve Paşa'nın ardından 62 yıl yaşadı.

Bundan 25 sene önce, 1982 Eylül'ünde, Hayriye Talât Hanım ile birkaç gün boyunca bir mülakat yapmış ve hatıralarını banda kaydetmiştim.

Hayriye Talât Hanım, Paşa'nın katledildiği günü, bana şöyle anlatmıştı:

"...Öğle yemeğine İtalyan bir gazeteci ve hanımı gelecekti. Sabah, hazırlık için erkenden mutfağa girdim. Paşa da, "Bir kravat alıp Cemal Azmi Bey'e uğrayacağım, bir-bir buçuk saat sonra gelirim" dedi. Garip bir hali olduğunu sezdim. "Paşam rahatsız mısınız?" diye sordum, "Bir şeyim yok Hayriye, ama içim sıkılıyor. Bir saat-

liğine bile olsa senden ayrılmak istemiyorum" dedi. "İlâhi Paşa" diye gülererek cevap verdim. "Her an yanımızda nasıl olayım? isterseniz gitmeyin, mutfakta işimi halledeyim, misafirler gelene kadar otururuz"

Kalmak istemedi, biraz yürüyüş yapmasının iyi geleceğini söyledi. Tam o sırada kapı çalındı. Ahmet Nesimi Bey'in kayınbiraderi dışçı Refik Bey gelmişti. Onu görünce sevindi ve "Refiğin gelişi iyi tesadüf, kravat alırken yardımcı olur" dedi ve misafirleri karşılamak için erken geleceğini söyledi. Refik Bey'le birlikte çıktı.

Yarım saat sonra kapı şiddetle çalınmaya başladı. Mutfaktan çıkıp kapıyı açınca Doktor Nazım Bey ile Selanik Mebusu Nesim Mazliah Efendi'yi gördüm. Duruşlarından başımıza bir felâketin geldiğini anladım.

Evden çıktıktan birkaç dakika sonra Steinplatz Meydanı'na saparlarken arkadan gelen katil tabancasını Paşa'nın ensesine boşaltmış. O sırada bize gelmekteyken hadise yerinden geçen İttihat ve Terakki'nin kâtib-i umumisi Midhat Şükrü Bey'in oğlu Turgut, katil kaçmak üzereyken yakalayıp Paşa'nın bastonuyla bir hayli hırpalanmış. Katili, Turgut'un elinden gelen polisler almışlar.

Ev yarım saat içinde ana-baba gününe döndü. Her köşede ağlayanlar, feryad edenler, başlarını duvarlara vuranlar vardı.

Birlikte morga gittik. Paşa'nın beyni parçalanmıştı, kanlar içinde yatıyordu. Otopside sonra tahnid edilen cenazesi üç gün morgda kaldı ve eve getirildi..."

Bana sataşmayı bırakın ve önce gidip okuma yazma öğrenin beyler!

VATAN Gazetesi'nin cumartesi günleri yayınlanan ve adı "Bizim Kahve" olan ismiyle müsemma kıraathane ilâvesi, son iki haftadır bensiz edemiyor.

Geçen hafta tarihçi oldukları kendilerinden menkul kişilerden görüş alarak benim "tarihi magazinleştirdiğimi" iddia eden mâlum kıraathane varakpâresi ("varakpâre" diye bir işe yaramayan, lüzumsuz kâğıt parçasına derler), hafta başında yayınladığım "Hodri meydan!" yazıma dün de cevap yetiştirmeye çalışmış. Bu defa bir gazetenin ilâvesinde çalışırken başka grup için tarih dergisi yayınlamaya heveslenen bir amatör, benim tarihi magazinleştirmedeğimi, aksine "avamlaştırdığımı" söylemiş.

Sonra, daha büyük bir ahkâm kesmiş! "Bunun altında bir amaç vardır. Ya dikkat çekmek için, ya da bir şeyin üstünü örtbas etmek için tarih avamlaştırılır".

Bir zamanların eski tüfeklerinden olan bu zatın, bundan 30 küsur sene önce ideoloji gereği kaptığı "şüphe" ve "haset" virüsünün etkisinden hâlâ kurtulamadığı sözlerinden belli oluyor. Tarih yayıncılığında başarısının kanıtı çıkarttığı derginin birkaç yüzü geçmeyen tirajdır, üslubu ise bırakın bilimsel yahut avam olmasını, tam mânâsıyla mahalle!

Kıraathane varakpâresi, geçen hafta beni değerlendirmeye çalıştığı iki kişiyi, mütekaid bir müze müdürüyle kartpostal yazarını da cevap yetiştirmeye teşvik etmiş. Mütekaid müdür Grekçe bildiğini iddia etmiş, bir internet sitesinin koordinatörü olduğunu ve gazetecilikte beni 40'a katlayacağını üfürmüştü.

BENDE CEVAP ÇOOK!

Mütekaid müzeciye Osmanlı Tarihi'nden bahsettiğimizi, bu tarihin kaynaklarının Grekçe değil, Osmanlıca olduğunu, üstelik Türkiye'de Grekçe elyazmalarını okuyabilecek kendisi dahil tek bir bilimadaminin bile vârolmadığını hatırlatacağım ama anlamayacak! Zira, emeklilik oyuncağı diye bir internet sitesi edinip gazetecilikte beni 40'a katladığını söylemeye cür'et eden mütekaidin anlayış problemi olduğu belli. Belki de damar sertliğidir, kimbilir?

Kıraathane varakpâresi, eski tüfeklerle ve solcularla da yetinmeyip kartpostal yazarına bile bana cevap yetiştirtmiş. Kartpostalcı, "yazdığını" ileri sürdüğü yeni 'kitabı' dolayısıyla mesguliyetini ileri sürmüş, yazdığının reklamını da ihmal etmemiş ve "Polemige giremem, beni bu işlere dahil etmeyin" buyurmuş.

Üstad haklı! Önünde herbirime ayrı birer hikâye yakıştırıp "tarih" diye ortaya sürmeye çalışacağı yüzlerce eski kartpostal bekliyor, vakti yok!

Kıraathane varakpâresinin evet efendimciliğini yapan zevâta tekrar söylüyorum: Osmanlı Tarihi'nden bahsediyoruz beyler! Osmanlıca okuma yazmanız varsa karşıma çıkın, ümmi olmadığınızı ispat edin ve hakkımda ondan sonra konuşun. Bunu yapmaya cesaretiniz yoksa susup oturun ve hasud (hasud eden, kıskanç demektir) yorumları bırakın ve yolunuza gidin. Bende size verilecek cevap çok!